
KANUNILIK İLKESİ ÇERÇEVESİNDE
CUMHURBAŞKANININ CEZAÎ SORUMLULUĞU

AV. AHMET EMRAH AKYAZAN*

* *Ankara Barosu, İstanbul Üniversitesi Doktora Öğrencisi*

1. Genel Olarak

Parlamentar hükûmet sistemleri yürütme erkini Devlet Başkanı ile Bakanlar Kurulu arasında paylaştırmıştır (Any. m. 8). Yürütme erkinin bir kişi ile bir kurul arasında paylaşılması modern parlamenter sistemin temel bir özelliğidir. Parlamenter sistemin bir diğer temel özelliği de Devlet Başkanının siyasî bakımdan sorumsuz, Bakanlar Kurulunun ise yasama organına karşı siyasî bakımdan sorumlu olmasıdır.¹

Devletin başı olan (Any. m. 104/1) Cumhurbaşkanının siyasî bakımdan sorumsuzluğunun temelinde, onun yetkisizliği yatar. Yetki, sorumluluğu gerektirdiğinden yetkisiz olan Cumhurbaşkanı aynı zamanda sorumsuzdur.² Bu durum *karşı imza kuralı* ile somutlaşır (Any. m. 105/1). Parlamenter sistemlerde Cumhurbaşkanının kural olarak bütün işlemleri sorumlu olan Başbakan ve ilgili bakanlar tarafından imzalanır. Cumhurbaşkanı, siyasî sorumsuzluğunun doğal sonucu olarak, ne parlamento, ne de seçmen tarafından görevden alınamaz.

Ancak siyasî bakımdan sorumsuz olan Cumhurbaşkanı, cezaî bakımdan mutlak bir sorumsuzluğa sahip değildir. Cezaî sorumluluk, ceza hukukuna ilişkin sorumluluktur. Bu noktada, Cumhurbaşkanının göreviyle ilgili suçları ile kişisel suçları arasında bir ayrım yapılmaktadır. Göreviyle ilgili suçlarından dolayı Cumhurbaşkanı kural olarak sorumsuzdur, bu kuralın istisnası ise; *“vatana ihanet”* teşkil eden suçlardan dolayı sorumlu tutulmasıdır. Kişisel suçlarından dolayı ise, Cumhurbaşkanının diğer herkes gibi sorumlu olduğu kabul edilir.

1 Bakanlar Kurulunun siyasî sorumluluğu kolektif ve bireysel olmak üzere iki türdür. Kolektif (ortak) sorumluluk, genel siyasetin yürütülmesinden kaynaklanan sorumluluktur (Any. m. 112/1). Bireysel sorumluluk ise, genel siyasetin yürütülmesiyle ilgili olmayan, her bakanlığın kendi görev alanına ilişkin konularda söz konusu olabilir (Any. m. 112/2).

2 Parlamenter sistemde, Cumhurbaşkanının siyasî sorumsuzluğunun kabul edilmesinin nedeni, ona kişisel ayrıcalık tanımak değildir. Sorumsuzluk, görevin niteliğinden kaynaklanan özel statünün bir gereğidir. Cumhurbaşkanı siyasî partilerin üstünde, tarafsız bir konumda olmalıdır.

Cumhurbaşkanının cezaî sorumluluğu, *kanunîlik ilkesi* çerçevesinde değerlendirilmelidir (Any. m. 38/1, AİHS m. 7, TCK m. 2/1). Ceza hukukunun en temel ilkesi olan kanunîlik ilkesine göre; yasada gösterilmeyen bir fiil suç oluşturmaz ve suça ancak yasada gösterilen ceza uygulanabilir.³ İlkenin özellikle, Cumhurbaşkanının vatana ihanet ile suçlandırılmasındaki usul açısından dikkatle yorumlanması gerekmektedir.

2. Cumhurbaşkanının Kişisel Suçlarından Dolayı Cezaî Sorumluluğu

Anayasa'da Cumhurbaşkanının göreviyle ilgili olmayan kişisel suçlarından sorumlu olduğu konusunda hüküm bulunmamaktadır.⁴ Bununla birlikte, böyle bir hükme gerek de yoktur.⁵ Zira, kanun önünde eşitlik (Any. m. 10, TCK m. 3/2) ve ceza kanunlarının mecburiliği⁶ ilkelerinden hareketle, Cumhurbaşkanının kişisel suçlarından dolayı sorumlu olduğu sonucuna varılır.⁷

Cumhurbaşkanının kişisel suçlarından dolayı sorumlu olduğu konusunda bir tereddüt olmamakla birlikte, bu sorumluluğun gerçekleştirilmesi için izlenmesi gereken usulün ne olacağı konusunda görüş birliği yoktur. Bu konuda nasıl hareket edileceği Anayasa'da düzenlenmemiştir. Konuyla ilgili olarak değişik görüşler ileri sürülmektedir.

Bir görüşe göre; Cumhurbaşkanı hakkında da, milletvekili dokunulmazlığına ilişkin hükümler uygulanmalıdır. Buna göre, Anayasa'nın, milletvekillerine (m. 83), TBMM dışından atanan bakanlara ve Cumhuriyet Konseyi üyelerine (geçici m. 2/3) tanıdığı dokunulmazlık, Cumhurbaşkanı için de geçerli olmalıdır.

Bir diğer görüş ise, Cumhurbaşkanının vatana ihanetten dolayı suçlanmasına ilişkin usulün, kıyas yoluyla, Cumhurbaşkanının kişisel suçlarına da uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre, Cumhurbaşkanı hakkında vatana ihanet nedeniyle soruşturma ve kovuşturma yapılabilmesi için

3 “Nullum crimen sine lege, nullum poena sine lege.” Latince olarak ifade edilmekle birlikte, kanunilik ilkesi Roma Hukuku'na dayanmaz. İlkeyi Latince olarak ifade eden, Alman hukukçu *Anselmo Feuerbach* olmuştur.

4 1924 Anayasası'nda (Teşkilât 1 Esâsiyye Kanunu) ise, Cumhurbaşkanının kişisel suçlarından sorumlu olacağı ve milletvekili dokunulmazlığına ilişkin hükümlerden yararlanacağı belirtilmişti (m. 41/2).

5 Anayasa'da Cumhurbaşkanının kişisel suçlarından sorumlu olacağına ilişkin bir hükmün bulunmamasının nedeninin, makama saygı ve onun suç işleyecek bir kimse olmadığına duyulan güven olduğu söylenir. Ancak bu söylem pek inandırıcı değildir. Bunun nedeni Anayasa'nın 105/3 maddesinde yer alan hükümdür. Bir taraftan Cumhurbaşkanlığı makamına saygı gösterilerek, Cumhurbaşkanının suç işlemeyeceğine inanılırken; diğer taraftan onun vatana ihanet gibi en ağır bir suçu işleyebileceği öngörülemez.

6 *Ceza kanunlarının mecburiliği ilkesi* uyarınca, ceza kanunları yürürlüğe girdikleri andan itibaren, hükümlerini ihlâl eden bütün kişiler hakkında zorunlu olarak uygulanır.

7 Uygulamamız da, Cumhurbaşkanının kişisel suçlarından sorumluluğunu kabul ederek, Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın Amerika Birleşik Devletleri'nden beraberinde getirdiği silah ve mermilerini gümrüksüz yurda sokması fiili sebebiyle cezalandırılması gerektiğine karar vermiştir. Bkz. 5. Yargıtay Ceza Dairesi, 4.10.1962 tarih ve 3607/3348 sayılı karar.

nasıl TBMM kararına gereksinim varsa, Cumhurbaşkanının kişisel suçlarından dolayı yargılanabilmesi için de aynı biçimde TBMM karar vermelidir.

Bir başka görüşe göre; Cumhurbaşkanı, görevde olduğu süre boyunca hakkında kovuşturma yapılamayan bir kimse olarak kabul edilmeli ve kişisel suçlarından dolayı yargılanabilmesi için görev süresinin (Any. m. 101) bitmesi beklenmelidir.

Bir diğer görüşe göre; Anayasa'da bu konuda herhangi bir düzenleme bulunmadığı için, Cumhurbaşkanı, kişisel suçlarından dolayı bütün vatandaşların tâbi olduğu aynı kurallara tâbidir. O hâlde, Cumhurbaşkanı hakkında normal bir vatandaş gibi işlem yapılmalıdır.

Düşünceme göre, mevcut Anayasal düzenleme karşısında, Cumhurbaşkanı hakkında kişisel suçlarından dolayı, milletvekili dokunulmazlığına ilişkin hükümlerin veya vatana ihanete ilişkin usulün uygulanması mümkün değildir. Bu iki istisnai düzenleme, konuldukları özel durumlar için geçerlidir. Zaten istisnai hükümlerde, bu nedenle, kıyas yasağı söz konusudur. O hâlde bu iki uygulama kıyasen genişletilemez. Cumhurbaşkanının yargılanabilmesi için görev süresinin bitmesi gerektiği görüşü ise, hukuksal dayanaktan yoksundur. Bu uygulamanın hangi hukuksal gerekçeye dayanacağı belirsizdir. Bu görüş, Anayasa'da ve yasalarda yer almayan bir uygulamayı önermenin ötesinde, Cumhurbaşkanına Anayasal eşitlik ilkesine (Any. m. 10) aykırı bir *ayrıcalık* tanınması gerektiğini öne sürmektedir.

Kanımcıca, Cumhurbaşkanının kişisel suçlarından dolayı sorumluluğunun gerçekleştirilmesi için izlenmesi gereken usul konusunda özel bir düzenleme yapılmadığı müddetçe, Cumhurbaşkanı hakkında normal bir vatandaş gibi işlem yapılması zorunludur. Ancak hemen belirtmek gerekir ki, böyle bir uygulama ile Cumhurbaşkanının korumasız bırakılması, birçok soruna yol açacağından, doğru değildir. O hâlde yapılması gereken, bu konuda Cumhurbaşkanının makamına ve statüsüne uygun özel bir düzenlemenin getirilmesidir. Böyle bir Anayasal düzenlemenin varlığı hâlinde, kanun önünde eşitlik ilkesine özel bir *istisna* getirilmiş olacaktır.⁸ Örneğin, Portekiz Anayasası'na göre, Cumhurbaşkanının kişisel suçlarından dolayı yargılanabilmesi için görev süresinin sona ermesi beklenmek zorundadır (m. 133/4). Yunan Anayasası'nda ise, soruşturmanın görev süresinin sonuna kadar

8 Belirtmek gerekir ki, Anayasal eşitlik ilkesi, mutlak bir eşitliği değil, aynı durumda bulunan kişiler açısından eşitliği ifade eder. Bu nedenle, mevzuatta özel bazı durumlara ilişkin olarak, bunların yapısına uygun, özel düzenlemeler yapılmış ve kovuşturma usulleri öngörülmüştür.

ertelenmesi öngörülmüştür (m. 49/1).

Bu noktada, Yeni Anayasa Taslağı ile getirilen düzenleme önem taşımaktadır. Taslağın 82/3 maddesinde, Cumhurbaşkanının kişisel suçlarından doğan sorumluluğu yasama dokunulmazlığı hükümlerine tâbi tutulmuştur. Konunun özel bir düzenleme ile açıklığa kavuşturulması isabetli olmuştur. Ancak diğer taraftan, Cumhurbaşkanının milletvekilleri ile aynı hükümlere tâbi tutulması çeşitli uygulama sorunlarını ve sakıncaları da beraberinde getirecektir. Örneğin, Cumhurbaşkanının kişisel suçlarından dolayı yasama dokunulmazlığı hükümleri uygulanacaksa, bu dokunulmazlık, TBMM tarafından kaldırılabilir mi? Eğer kaldırılabilir ise, bu durumun Cumhurbaşkanı üzerinde siyasî bir baskı unsuru olarak kullanılması tehlikesi söz konusu olmayacak mıdır? Bunun gibi pek çok soru sorulabilir.

Netice itibariyle, düşünceme göre, Cumhurbaşkanının kişisel suçlarına ilişkin olarak özel bir Anayasal düzenleme yapılmalıdır. Ancak bu düzenleme, Cumhurbaşkanının makamına ve statüsüne uygun özel hükümler içermelidir. Bu konuda soruşturmanın görev süresinin sonuna kadar ertelenmesi bir çözüm olabilir. Buna göre, Cumhurbaşkanı, görevi dışında işlediği kişisel suçlardan dolayı sorumlu tutulmalı, ancak bu suçlardan dolayı yapılacak soruşturma görev süresinin sonuna kadar askıya alınmalıdır. Ayrıca Cumhurbaşkanının görev süresi boyunca, zamanaşımının işlemeyeceği de hükme bağlanmalıdır. Bu şekilde, Cumhurbaşkanının görev süresince korunması sağlanmış olacak ve Cumhurbaşkanlığı makamının yıpratılması da önlenilecektir.

3. Cumhurbaşkanının Göreviyle İlgili Suçlarından Dolayı Cezâî Sorumluluğu

Parlamentar sistemlerde, devlet başkanlarının, görevleriyle ilgili suçlarından dolayı kural olarak sorumlu olmadıkları kabul edilmektedir. Ancak, bu sorumsuzluk mutlak değildir. Bunun tek istisnası, devlet başkanının, “*vatana ihanet*” teşkil eden suçlarından dolayı sorumlu tutulmasıdır.⁹

1961 Anayasası, Cumhurbaşkanının göreviyle ilgili işlemlerden dolayı sorumlu olmadığını açıkça belirtiyordu (m.98/1). Ancak, 1982 Anayasası'nda bu konuda açık bir düzenleme yer almamaktadır. Bununla birlikte, Anayasanın 105/3 maddesinde, Cumhurbaşkanının vatana ihanetten dolayı Türkiye Büyük

9 Örneğin; Fransız Anayasası'na göre, Cumhurbaşkanı, görevini yerine getirirken işlediği fiillerden dolayı “yüksek ihanet” hâli hariç, sorumlu değildir (m. 68). Yunan Anayasası'nda ise, Cumhurbaşkanının görevine ilişkin işlemlerden dolayı, “yüksek ihanet” ve “Anayasayı ihlâl” suçları dışında sorumsuz olduğu hükme bağlanmıştır (m. 49). Ancak belirtmek gerekir ki, Yunan hukukunda yüksek ihanet ve Anayasayı ihlâl, 265 sayılı kanun ile suç olarak düzenlenmiştir. İtalyan Anayasası'nda da benzer şekilde, Cumhurbaşkanı görevini yerine getirirken yaptığı işlemlerden dolayı, “yüksek ihanet” ve “Anayasaya karşı cürüm” hâlleri dışında sorumlu değildir (m. 90).

Millet Meclisi tarafından suçlandırılabilceği hükme bağlanmıştır. Bu özel düzenlemenin karşıt anlamından, Cumhurbaşkanının vatana ihanet kapsamına girmeyen göreviyle ilgili fiillerinden dolayı cezaî sorumluluğunun bulunmadığı sonucuna varılmaktadır. Hükümün gerekçesi de bu görüşü doğrular niteliktedir.¹⁰

Anayasa, Cumhurbaşkanının vatana ihanetten dolayı sorumlu olduğunu belirtmekle birlikte, vatana ihanetin ne anlama geldiği ve içeriği konusunda bir düzenleme getirmemiştir.¹¹ Aynı şekilde, Ceza Kanunu'nda da “vatana ihanet” adı altında bir suç tipi yer almamaktadır.¹² Bu durumda Cumhurbaşkanının vatana ihanet sorumluluğu, “*kanunsuz suç ve ceza olmaz ilkesi*” ile ne şekilde bağdaştırılacaktır? Bu konuda çeşitli görüşler söz konusudur.

Bir görüşe göre; vatana ihanet, kanunilik ilkesi dışındadır. Suç ve yaptırım, suçlandırma aşamasında, öncelikle TBMM tarafından ve nihai olarak da Yüce Divan tarafından belirlenmelidir. Yüce Divan, suçun nitelendirilmesine ilişkin olarak, TBMM'nin kararıyla bağlı olmadığı gibi, ceza hukuku ilkeleriyle de bağlı olmayıp, tam bir serbestiye sahiptir. Bu görüşe göre, suçlandırma siyasî nitelikte bir işlemdir, o hâlde yaptırımın da siyasî nitelikte olması gerekir.

Bir diğer görüşe göre; kanunilik ilkesi vatana ihanet için de geçerlidir. Buna göre, ceza kanunu vatana ihanet suçunu tanımlamadığı sürece, Cumhurbaşkanı vatana ihanet ile suçlandırılmaz ve yargılanamaz. Bu görüşe göre, “*kanunsuz suç ve ceza olmaz ilkesi*” Anayasal bir ilke (m. 38/1) olduğuna göre, TBMM, Cumhurbaşkanını kanunda düzenlenmeyen bir suç ile itham edemez. Aynı şekilde, Yüce Divan da kanun tarafından düzenlenmeyen bir fiili suç olarak kabul edip, bu fiile kanun tarafından düzenlenmemiş bir ceza öngöremez.

Bir başka görüşe göre; TBMM, Cumhurbaşkanını vatana ihanet ile itham etme yetkisine sahiptir, bu yetki meclise Anayasa tarafından verilmiştir (m. 105/3). Ancak TBMM, bu yetkinin kullanılmasında tam bir serbestiye sahip değildir. TBMM, fiilin vatana ihanet niteliğinde olup olmadığını belirlerken kanunilik ilkesi ile bağlıdır. Yani TBMM'nin, Cumhurbaşkanının fiilini vatana ihanet olarak değerlendirmesi, somut olayla sınırlı subjektif bir karar niteliğindedir. Dolayısıyla vatana ihanet suçlaması, ancak ceza kanunlarında

10 Gerekçeye göre; “Devlet başkanının görevi sırasında Türkiye Büyük Millet Meclisi önünde vatan hainliği dışında herhangi bir sorumluluğu yoktur.”

11 Vatana ihanet; siyasî/cezaî bir kavram olup, Cumhurbaşkanının başkanlık görevlerini ve ülkenin yüksek çıkarlarını esaslı şekilde ihlâl eden fiillerdir. Burada bir tür siyasî suç söz konusudur.

12 Buna karşılık, Alman, İngiliz ve İsviçre Hukuklarında, belirli suç tipleri vatana ihanet olarak kabul edilmektedir. Örneğin Alman hukukunda, vatana ihanet (*hochverrat*) suç tipleri; devletin varlığı, ülkesinin bütünlüğü ve Anayasasına yönelik ihanet suçları olarak üçe ayrılmaktadır.

düzenlenmiş bulunan suç tiplerine dayandırılabilir. TBMM İçtüzüğünde yer alan hüküm de bu yöndedir (m. 114/son).¹³ Bu görüşe göre, Yüce Divan, Cumhurbaşkanının görevden alınmasına karar verebilir, ancak cezaî bir yaptırıma hükmedebilmesi için Cumhurbaşkanının vatana ihanet oluşturduğu kabul edilen fiilinin, ayrıca ceza kanunu tarafından belirlenmiş bir suç kapsamına girmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, Yüce Divan, Cumhurbaşkanının siyasî ve cezaî sorumluluğuna hükmedebilir, kanunîlik ilkesi ise, sadece cezaî sorumluluk açısından söz konusudur.¹⁴

Kanımcıca, mevcut Anayasal ve yasal düzenlemeler karşısında, *vatana ihanet*, siyasî/cezaî nitelikte bir kavramdır ve Cumhurbaşkanının başkanlık görevlerini ve ülkenin yüksek çıkarlarını esaslı şekilde ihlâl eden fiilleri ifade etmektedir. Bu bakımdan, Anayasa'da yer alan “vatana ihanet” kavramının, teknik anlamda belirli bir suç tipini ifade etmediği ve kanunlarımızda yer alan birçok suçu içerebilecek¹⁵ genel ve üst bir terim olduğu anlaşılmaktadır. Buradaki sorun, vatana ihanet teşkil eden fiillerin hangileri olduğunun belli olmamasıdır.¹⁶ Buna karşılık, *kanunîlik ilkesi*, *açıklık ve belirlilik ilkelerini* de gerektirmektedir. Yani kanunda yer almayan bir fiil suç oluşturmadığı gibi, yer alan bir fiilin de kanunî tipi açık ve belirgin biçimde tespit edilebilmelidir. O hâlde yapılması gereken; vatana ihanet kapsamına giren fiillerin ve bunların yaptırımlarının yasal bir düzenleme ile belirlenmesidir.

Yeni Anayasa Taslağı da, bu yönde bir hüküm getirmiştir. Buna göre; “*Hangi fiillerin vatana ihanet suçu oluşturacağı kanunla belirlenir*” (m. 82/2 son cümle). Hükmün gerekçesinde ise; “*Cumhurbaşkanının sorumluluğu konusunda hangi suçların vatana ihanet suçu teşkil edeceğinin kanunla belirlenmesi öngörülerek, suç ve cezaların kanunîliği ilkesine uygunluk sağlanmıştır*” denilmektedir. Böyle bir yasal düzenleme henüz yapılmamıştır,

---

13 “*Yüce Divana sevk kararında, hangi ceza hükmüne dayanıldığı ve suçlandırılması istenen Cumhurbaşkanınca işlendiği ileri sürülen suçun hangi gerekçeyle vatana ihanet sayılması gerektiği belirtilir.*”

14 Bu görüşe göre, Yüce Divan'ın, Cumhurbaşkanının görevden alınmasına karar vermesi siyasî bir yaptırımdır ve kanunîlik ilkesi dışındadır. Düşünceme göre, bu belirlenme isabetli değildir. 2949 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 35. maddesine göre; “*Anayasa Mahkemesi, Yüce Divan sıfatıyla çalışırken, yürürlükteki kanunlara göre duruşma yapar ve hüküm verir.*” TCK m. 2/1 hükmüne göre de; “*Kanunun açıkça suç saymadığı bir fiil için kimseye ceza verilemez ve güvenlik tedbiri uygulanamaz. Kanunda yazılı cezalardan ve güvenlik tedbirlerinden başka bir ceza ve güvenlik tedbirine hükümlenemez*” Bu yasal düzenlemeler karşısında, Yüce Divan, görevden alma şeklinde bir siyasî yaptırım uygulama yetkisine sahip değildir.

15 Örneğin; TCK m. 302 309, 311 315 ve 320'nci maddelerde yer alan suçlar, vatana ihanet kapsamında sayılabilir.

16 Kanımcıca, bu belirlemeyi yapabilme yetkisi, TBMM veya Yüce Divan'da olmayıp, münhasıran yasa koyucuya aittir. Yani, “*vatana ihanet*” kapsamına giren fiiller, ancak yasa ile belirlenebilir.

ancak Anayasa Taslağında yer alan bu hükmün olumlu bir adım olduğu söylenmelidir.

Yeni Anayasa Taslağında yer alan diğer bir önemli düzenleme de, Yüce Divan'a sevk edilen Cumhurbaşkanı'nın görevinin sona ereceğinin hükme bağlanmış olmasıdır (m. 82/2 c. 2). Böylece bu konudaki belirsizliğe ve tartışmalara son verilmiş olmakla birlikte, bu hükmün masumiyet karinesine (Any. m. 38/4, AİHS m. 6/2, İHEB m. 11/1) uygun olmadığı da belirtilmelidir. Kanımca, Cumhurbaşkanı'nın görevinin sona ereceği şeklindeki hüküm, Yüce Divan'a sevk durumunda değil, yargılama sonunda suçlu bulunması hâlinde geçerli olacak şekilde düzenlenmeliydi. Ayrıca, “*Cumhurbaşkanına vekâlet*”e ilişkin hükümlere; “*Cumhurbaşkanının Yüce Divan'da yargılanması hâli*” özel ve istisnai bir durum olarak eklenebilirdi. Böylece, yargılama süresince TBMM Başkanı'nın Cumhurbaşkanlığına vekâlet etmesi sağlanarak, hem masumiyet karinesine gereken önem verilmiş olur, hem de Cumhurbaşkanlığı makamı korunabilirdi.

4. Cumhurbaşkanının Milletlerarası Hukuktan Doğan Cezâî Sorumluluğu

Konuyla ilgili olarak Anayasa'da herhangi bir düzenleme olmadığı gibi, kabul edilmiş bir milletlerarası sözleşme de bulunmamaktadır. Devlet başkanının yabancı ülkedeki hukukî durumuna ilişkin kurallar, teamül biçiminde gelişmiştir.

Devlet başkanının yabancı bir ülkeye yaptığı gezi iki şekilde olabilir; özel gezi veya resmî gezi (görev gezisi). Devlet başkanı özel gezilerde, kimliğini gizlemişse, başkanlık statüsünün getirdiği ayrıcalıklardan yararlanamaz. Ancak kimliğini bildirmiş ise, statüsüne bağlı ayrıcalıklardan yararlanır. Bu ayrıcalıklar, kişi dokunulmazlığı ve yargı bağımsızlığı olarak ortaya çıkar.

Devlet başkanı, kimliğini bildirdiği özel geziler ile resmî gezilerde, bulunduğu yabancı ülkede kovuşturulamaz, tutuklanamaz ve yargılanamaz. Bu uygulamaya; “birbirine tâbi olmayan eşit devletlerarasında yargı yetkisi yoktur” kuralına dayanır.¹⁷ Bununla birlikte, devlet başkanı yabancı ülkede dilediği gibi hareket edemez. Bulduğu ülkenin güvenlik ve şerefini ihlâl edici hareketlerde bulunan devlet başkanının ülkeyi terk etmesi istenebilir.

---

17 “*Par in parem non habet jurisdictionem.*”